

Hæfniviðmið í samfélagsgreinum þrep 3

Reynsluheimur

Sýnt fram á skilning á mikilvægi þess að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum, fyrir mannréttindum, félagslegu réttlæti, jöfnuði og helgi mannlegs lífs.
Fjallað á upplýstan hátt um einkenni og stöðu Íslands í heiminum í ljósi legu og sögu landsins í tímans rás.
Sýnt fram á skilning á heimabyggð sinni.
Útskýrt samhengi heimabyggðar sinnar við umhverfi og sögu.
Útskýrt samhengi heimabyggðar sinnar við menningu og listir.
Útskýrt samhengi heimabyggðar sinnar við félagsstarf og atvinnulíf.
Fjallað um náttúruferla sem mynda og móta land og hafa áhrif á loftslag.
Fjallað um náttúruferla sem mynda og móta land og hafa áhrif á gróður.
Útskýrt megininkenni gróðurfars og hvernig þeir þættir móta ólík lífsskilyrði.
Útskýrt megininkenni loftlags og hvernig þeir þættir móta ólík lífsskilyrði.
Útskýrt megininkenni vinda og hafstrauma jarðar og hvernig þessir þættir móta ólík lífsskilyrði.
Sýnt fram á hvernig víxlverkun samfélags, stjórnmála, náttúru, trúar og lífsviðhorfa hafa þróast í tímans rás.
Rökrætt mikilvæg hugtök sem notuð eru um menningar- og samfélagsmálefni.
Aflað, hagnýtt, ígrundað og metið upplýsingar um menningar- og samfélagsmálefni sem birtast í munnlegum flutningi, samræðum, texta og myndrænum búningi.
Sýnt fram á skilning á sjálfbærri þróun.
Sýnt fram á þýðingu sjálfbærrar þróunar fyrir umhverfi, samfélag og efnahagslíf.
Greint og fjallað um upplýsingar á kortum, gröfum og töflum.
Sýnt fram á þekkingu og gagnrýna sýn á tímabil og atburði á ýmsum tímum.
Sýnt fram á þekkingu og gagnrýna sýn á persónur og menningartengsl á ýmsum tímum.
Sýnt fram á þekkingu og gagnrýna sýn á þróunarferla á ýmsum tímum t.d. iðnbylting, þróun mannsins og fleira.
Áttað sig á hlutverki heimilda, sjónarhorna og gildismats í sögu og sameiginlegum minningum.
Gert sér grein fyrir nýtingu auðlinda og umhverfis og gildi verndunar hvors tveggja með hliðsjón af sjálfbærri þróun.
Útskýrt með dæmum hvernig sagan birtist í textum, munum, hefðum og minningum.

Sagt frá gerð og mótun íslensks samfélags fyrr og nú með tillit til umhverfispáttá, samfélagsskipulagi, þjóðfélagshreyfingum og hugmyndastefnum og hvað hafði helst áhrif á þá þróun.
Gefið skýringar og rökrætt gerð og þróun íslensks þjóðfélags í ljósi innlendra og alþjóðlegra áhrifapáttá.
Greint afmarkaða efnispætti stórrar og smárrar sögu, nálægrar eða fjarlægrar.
Útskýrt margbreytileika trúarbragða og lífsviðhorfa og greint áhrif þeirra á líf einstaklinga, hópa og samfélaga.
Geti útskýrt tilgang og merkingu lífsins sem snerta trú, lífsviðhorf og siðferði.
Rætt og borið saman ólík trúar- og lífsviðhorf. Gert sér grein fyrir hvað er sameiginlegt og hvað sérstætt.
Útskýrt hlutverk helstu stofnanna samfélagsins og uppbyggingu stjórnkerfisins og formleg tengsl Íslands við umheiminn.
Sýnt fram á læsi á frásagnir, hefðir, kenningar, hátíðir, vísanir, tjáningu, siði og tákn kristni og annarra helstu trúarbragða heims.
Greint helstu áhrif Biblíunnar og helgiritanna annarra helstu trúarbragða á menningu og samfélög.
Geri sér grein fyrir hlutverki og margbreytileika fjölskyldna og gagnkvæmum áhrifum innan hennar á mismunandi tímum og menningarsvæðum.
Útskýrt mismunandi hugmyndir um gerð og framkvæmd lýðræðis.
Útskýrt og rökrætt hvernig stjórnsmál, atvinnulíf og samfélagsgerð tengjast lífi einstaklinga.
Tekið ábyrga afstöðu og sett sér markmið í eigin fjármálum og neyslu og verði gagnrýninn neytandi.
Bent á, fyrirbyggt og brugðist rétt við ýmsum hættum og slysaáhrifum í umhverfinu og náttúrunni.

Hugarheimur

Að nemandi hugleiði og tjái hver hann er í augum sjálfs sín og annarra.
Útskýrt hvernig sjálfsmýnd hans mótast af umhverfi og búsetu, stjórnsmálum og félagslegum aðstæðum, sögu og menningu, trúar- og lífsviðhorfum.
Rökstudd gildi jákvæðra lífsviðhorfa, dygða og gildismats sem mikilvægs þáttar í heilbrigði sjálfsvitund.
Útskýrt hugtökin kyn, kynhneigð og kynhlutverk og útskýrt hvaða hlutverki þau þjóna í kyngervi einstaklinga og sjálfsmýnd.
Gert sér grein fyrir eigin styrkleikum og veikleikum og tekið ákvarðanir á grunni þeirrar sjálfspækkingar.
Vegið og metið áhrif fyrirmynda og staðalmynda á mótun sjálfsmýndar.
Haft áræði til að móta eigin ímynd, lífsstíl og lífsskoðun á sjálfstæðan og ábyrgan hátt.

Lýst margbreytileika tilfinninga.
Skilið víxlverkun tilfinninga, hugsunar, hegðunar og samskipta.
Sýnt styrk til að bera ábyrgð á eigin lífi, lífsháttum og heilbrigði.
Greint jákvæð og neikvæð áreiti og staðist neikvæðan þrýsting.
Gert sér grein fyrir jafngildi sínu og annarra manna og útskýrt fyrir öðru fólk mikilvægi þess.
Sett sig í spor fólks með ólíkan bakgrunn og viðhorf, á ýmsum stöðum og tímum.
Sett sér markmið og framtíðaráætlun í samræmi við eigin styrleika og áhuga.

Félagsheimur: Samskipti: Hæfni nemenda til að mynda og þróa tengsl sín við aðra

Tekið sjálfstæðan þátt í lýðræðislegu samstarfi og samræðu.
Útskýrt með dæmum margbreytileika mannlífsins og ólíkan bakgrunn fólks.
Borið virðingu fyrir frelsi fólks til mismunandi trúar, lífsgilda, skoðana og lífshátta.
Vegið og metið upplýsingar og skoðanir á fordómalausan og réttisýnan hátt.
Fengið við samfélagsleg og siðferðileg málefni frá mismunandi sjónarhornum.
Rökrætt stöðu sína sem þátttakandi í samfélaginu, réttindi, skyldur og gildismat.
Sýnt ábyrgð í samskiptum, umgengni og lífsháttum skv. grundvallargildum mannlegs samfélags.
Komið þekkingu sinni og viðhorfum á framfæri með fjölbreyttum og markvissum hætti, einstaklingslega.
Komið þekkingu sinn og viðhorfum á framfæri með fjölbreyttum og markvissum hætti í samstarfi við aðra.
Rökrætt gildi jafnréttis og mannréttinda á öllum sviðum samfélagsins.
Sýnt sjálfsaga, sjálfstraust og virðingu í samskiptum og samstarfi við ólíka einstaklinga.
Ígrundað eigin getu til aðgerða og gert sér grein fyrir afleiðingum gerða sinna eða aðgerðarleysi.
Útskýrt gildi reglna í samskiptum fólks í fjölskyldu, vinahópi og þjóðfélaginu í heild og tekið þátt í að móta slíkar reglur.
Tekið þátt í samfélagsmálum á ábyrgan hátt og beitt sér í málefnum sem varða almannaheill.
Sinnt velferð og hag samferðarfólk síns.